TÜRKİYE'NİN ÇİN İLE DIŞ TİCARETİNDE BİLİNMESİ GEREKEN ÜÇ NOKTA

Türkiye ile Çin dış ticareti 1990'ların sonundan bu yana hızla artıyor. 2000'lerin başında 1 milyar doları bulmayan Türkiye ile Çin arasındaki dış ticaret hacminin 2012 yılı itibarıyla 24 milyar doları aştığı görülüyor. Türkiye 2012 yılı itibarıyla Çin'e yaptığı 2,8 milyar dolarlık ihracata karşılık Çin'den 21,2 milyar dolarlık ithalat yaptığı ve 18,4 milyar dolarlık açık verdiği görülüyor.

İrem KIZILCA
Araştırmacı
TEPAV Ekonomi Çalışmaları

2008 krizinden önce düşük cari açık ve yüksek büyüme performansı gösteren Türkiye, krizden sonra aynı büyüme performansını gösterebilmek için daha fazla cari açık vermek zorunda kaldı. 2014 yılı için beklenen düşük büyüme ve yüksek cari açık Türkiye'nin önümüzdeki dönem kırılganlığı için risk oluşturuyor. Cari açık üzerinde en büyük etkisi olan faktör ise dış ticaret açığıdır. Türkiye'nin petrol hariç[1] en fazla dış ticaret açığı verdiği ülkenin %26'lık payla Çin olduğu görülüyor. Türkiye'nin Çin ile olan dış ticaret açığını etkileyen unsurlar, cari açığın yapısal nedenlerini anlamamıza da katkı sağlıyor.

Türkiye ile Çin dış ticareti 1990'ların sonundan bu yana hızla artıyor. 2000'lerin başında 1 milyar doları bulmayan Türkiye ile Çin arasındaki dış ticaret hacminin 2012 yılı itibarıyla 24 milyar doları aştığı görülüyor[2]. Türkiye'nin 2012 yılı itibarıyla Çin'e yaptığı 2,8 milyar dolarlık ihracata karşılık Çin'den 21,2 milyar dolarlık ithalat yaptığı ve 18,4 milyar dolarlık açık verdiği gözlemleniyor.

Türkiye'nin Çin ile dış ticaretinin Türkiye için önem kazandığı bu dönemde Çin ile olan ticari ilişkilerinde üç önemli nokta dikkat çekiyor. Birincisi, Türkiye Çin'den ileri teknoloji ürünü malları düşük fiyatlarla alıyor. İkincisi, Türkiye Çin'e yüksek oranda niteliksiz doğal kaynak ürünlerini dünya ortalama fiyatlarının altında satıyor. Üçüncü olarak da, son 16 yılda Türkiye Çin'e olan ihracatı hızla artmasına rağmen hem Çin'in ithalatından önemli bir pay elde edemediği hem de gelişmekte olan Asya pazarına entegre olamamıştır.

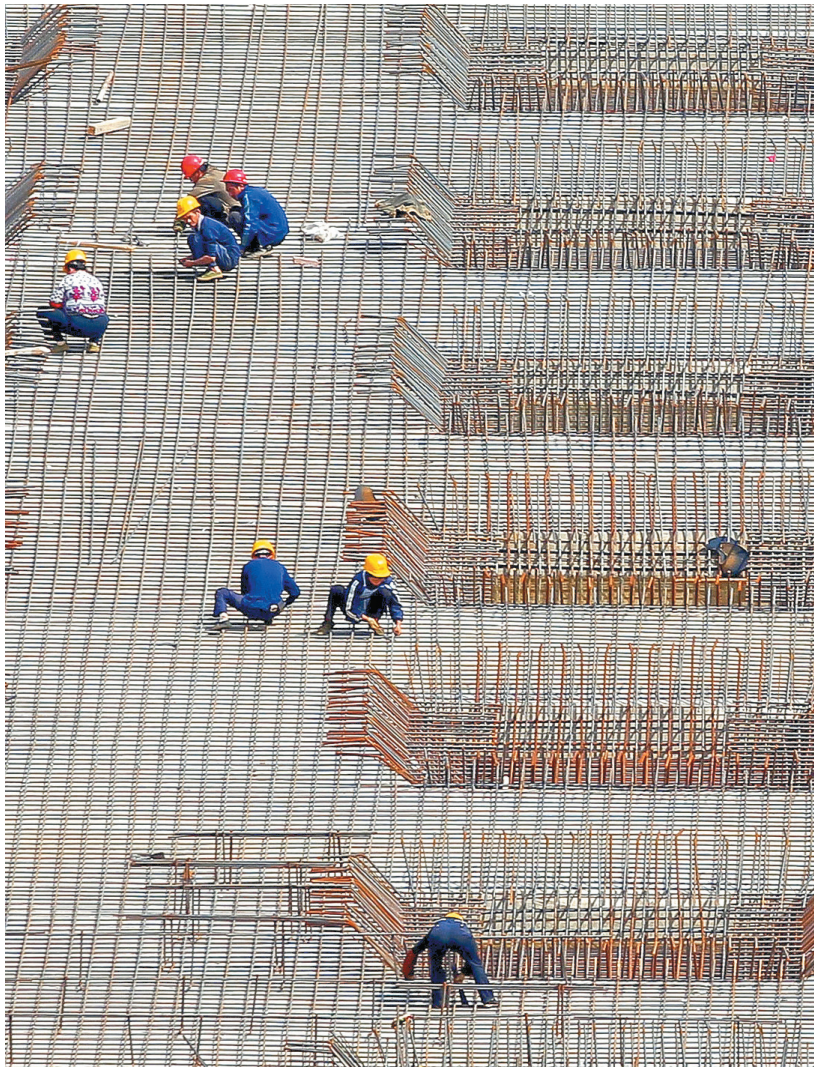
TÜRKİYE SOFİSTİKASYONU YÜKSEK **MAKİNE SEKTÖRÜ** ÜRÜNLERİNİ DÜNYA ORTALAMASININ ALTINDA FİYATLARLA ÇİN'DEN İTHAL EDİYOR.

TÜRKİYE'NİN ÇİN'DEN YÜKSEK ORANDA İTHALAT YAPTIĞI SEKTÖR

Sofistikasyon düzeyi ve birim fiyatı yüksek ürünlerden oluşan makine sektörünün ihracatı da genellikle gelir seviyesi yüksek ve gelişmiş ülkeler tarafından yapılıyor. Türkiye'nin Çin'den yüksek oranda ithalat yaptığı sektörlere bakıldığında makine sektörünün önemli paya sahip olduğu dikkat çekiyor. Türkiye 20132 yılı itibarıyla makine ithalatının[3] %26'sını Çin'den yapıyor. 6'lı fasıl ayrımında Türkiye'nin Çin'den en fazla ithalatını yaptığı 10 ürünün hemen hepsinde Çin'den ithal etmenin birim fiyatı, Çin dışında başka bir ülkeden ithal ettiği fiyatın altında olduğu görülüyor. Çin'in, Türkiye'ye yoğun ihracat yaptığı sektörlerin hepsinde büyük fiyat rekabetçiliğine sahip olup ağırlıklandırılmış dünya ortalama birim fiyatlarının oldukça altındaki fiyatlarda Türkiye'ye mal satıyor. Örneğin Türkiye 1,3 milyar dolarlık taşınabilir dizüstü bilgisayar ithalatını Çin'den kilogram fiyatı 168 dolara yaparken, Çin dışında bir ülkeden ithal etmesinin kilogram fiyatı 325 dolar. Yine telsiz ve uzaktan kumanda aksam ve parçaları sektöründe Çin dışında bir ülkeden ithal etmesinin fiyatı 259 dolar iken, Çin'den ithal etmenin birim fiyatı 32 dolar.

TÜRKİYE'NİN ÇİN'E OLAN İHRACATI

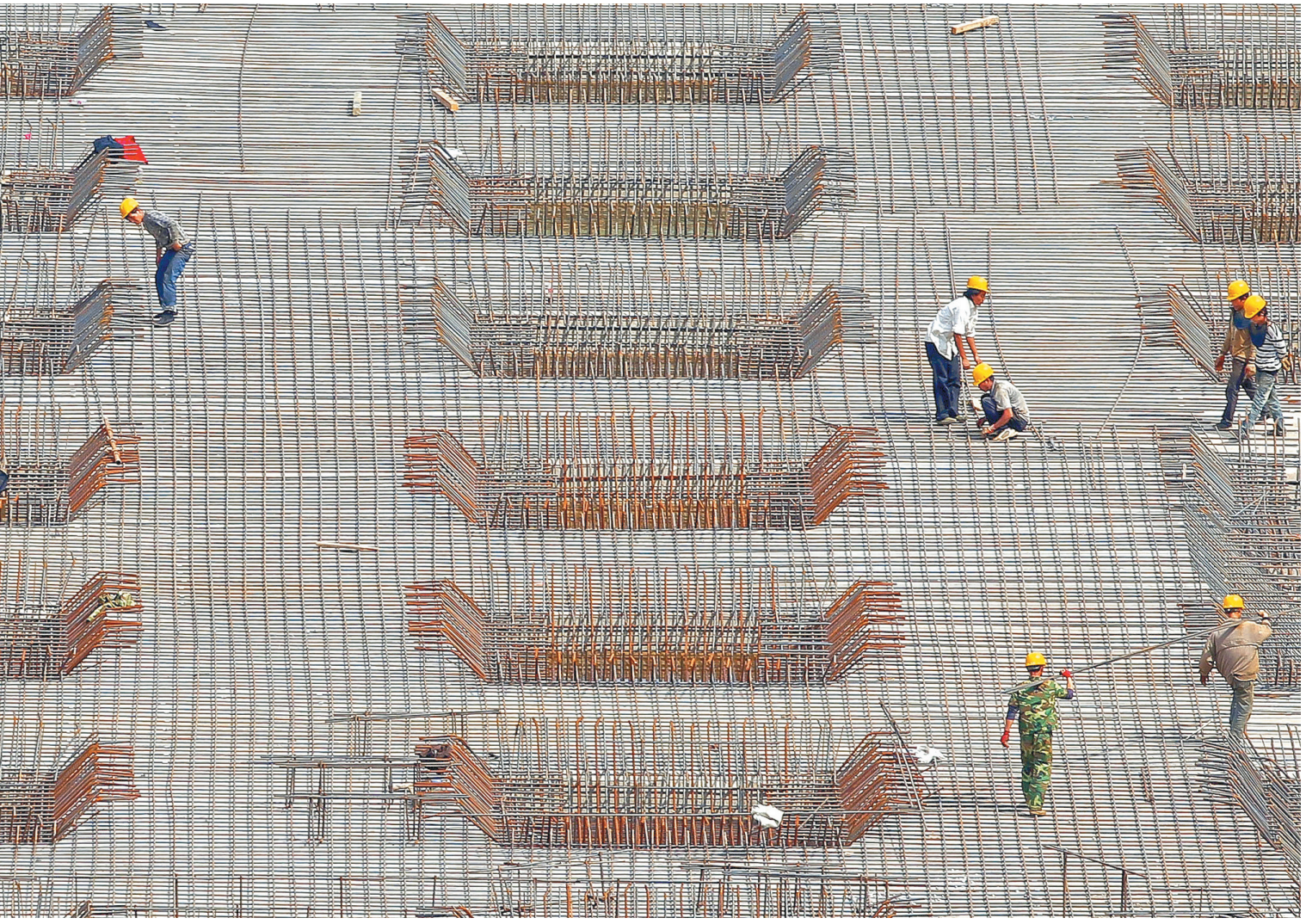
Türkiye'nin Çin'e olan ihracatı, miktar olarak kısıtlı olmasının yanı sıra nitelik ve fiyat açısından da oldukça sorunludur.

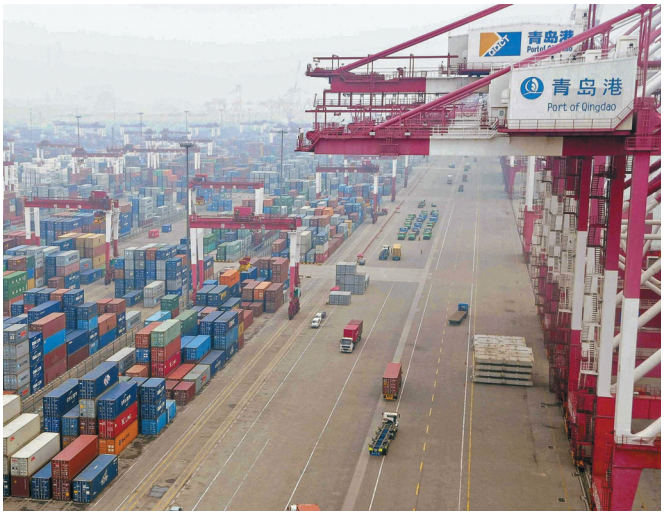

Tablo 1: Türkiye'nin Çin'den En Fazla İthal Ettiği 10 Ürünün Birim Fiyat Karşılaştırması, 2012

Ürün Kodu (HS-6)	Ürün Adı	Türkiye'nin Çin'den İthalatı (Milyon $)	Türkiye'nin Çin'den İthalatının Birim Değeri ($/kg)	Türkiye'nin Dünya İthalatının Ortalama Birim Değeri ($/kg)	Ağırlıklandırılmış Dünya Ortalama Birim Değeri ($/kg)	Çin'in Sektördeki Toplam Dünya İhracatındaki Sıralaması
847130	Taşınabilir Dizüstü Bilgisayalar; ağırlık<10 kg.	1.231	167.6	325.3	203.6	1
852250	Radyo/Televizyon Yayını İçin Verici Cihazlar	1.091	569.5	501.6	628.4	1
852990	Hava Taşıtı, Radar, Telsiz-Uzaktan Kumanda Cihazı Aksam, Parçaları	464	31.9	258.6	61.4	2
853120	Gösterge Tabloları-Sıvı Kristal, Diyot Tertibatlı	450	31.5	150.5	367.6	3
851780	Telefon Cihazları	379	82.3	311.2	211.9	1
950390	Diğer Oyuncaklar, Küçültülmüş Modeller, Bulmacalar	338	13.3	25.9	11.2	1
847160	Giriş/Çıkış Birimleri	288	19.1	113.3	27.6	1
850239	Diğer Elektrojen Grupları	259	6	59.5	45.7	10
550410	Suni Devamsız Lifler (İşlem Görmemiş) (Viskoz İpeğinden)	224	2.3	5.3	2.3	1
841430	Soğutma Cihazlarında Kullanılan Kompresörler	183	4	20.2	13.2	1

Kaynak: *TÜİK, Comtrada, TEPAV Hesaplamaları*

2012 yılı itibarıyla Türkiye'nin Çin'e yaptığı toplam ihracatı 2,8 milyar dolar ve Çin'in toplam ithalatının ancak %0,15'ini oluşturuyor. Türkiye'nin Çin'e en fazla ihracat yaptığı

10 ürünün beş tanesinde dolar cinsinden ihracat miktarı karşılaştırıldığında, Türkiye'nin dünya ihracatında lider konumunda olduğu görülüyor. Çin'e en fazla ihracat yapılan malların hemen hepsinde Türkiye, ağırlıklı dünya ortalama fiyatlarının altında fiyatlarla ihracat yapıyor.

Türkiye'nin Çin'e yoğun ihracat yaptığı sektörlerin yine birçoğunda ihracatın birim fiyatı dünya ortalama birim fiyatlarının da altında. Örneğin, Türkiye 560 milyon dolarlık mermer ve traverten ihracatında kilogramı 19 sentten Çin'e mal satarken, sektörün ağırlıklı dünya ortalama fiyatı 29 senttir. Türkiye'nin 267 milyon dolarlık ihracat hacmine sahip olduğu bakır cevherleri ve konsantreleri sektöründe ağırlıklı dünya ortalama birim fiyatı 4,9 dolar iken, Çin'e kilogram fiyatı 1,2 dolardan ihracat yapıyor. Buna ek olarak Çin'in birçok üründe ihracatının ağırlıklandırılmış dünya ortalama birim fiyatı, Türkiye'den ithal ettiği fiyatın altında ol-

masına rağmen Türkiye'den ithal etmeyi tercih ediyor.

Birim fiyat karşılaştırmasındaki bir diğer önemli nokta da ihracattaki lojistik maliyetleri oluyor. Uzak pazarlarda rekabet gücü kazanmanın en önemli yolu yükte hafif pahada ağır, yüksek sofistikasyon düzeyindeki ürünlerin ihracatından geçiyor. Türkiye ile Çin dış ticaretinde dikkat çeken nokta, Çin'in 3,8 milyon tonluk malla Türkiye'ye 21 milyar dolarlık ihracat yaparken, Türkiye'nin 8 milyon tonluk malla ancak 2,8 milyar dolarlık ihracat yapabiliyor. Çin'in birim fiyatı yüksek ürünler ihraç etmesi, birim lojistik maliyetlerini de azalmakta ve ürünlerini daha uzak pazarlara ihraç edebilmesini kolaylaştırıyor.

Türkiye, Çin ve diğer Asya ülkelerine hammadde satmaktan öteye geçememiş ve Uzak Doğu'daki pazar payını arttıramamıştır. 1996 yılında Türkiye toplam ithalatının %10'unu Asya ülkelerinden yaparken 2013 yılı itibarıyla bu oran %21'e yükseldi. İhracatta ise Türkiye 4,5 katrilyon dolarlık ithalatı olan Asya pazarına yaptığı 6,9 milyar dolarlık ihracatıyla ancak %0.15'lik bir paya sahip oldu. Türkiye'nin Asya'daki en önemli ihracat partneri Çin'dir. 1996 yılında 138 milyar dolar olan Çin'in toplam ithalatı hızla artarak 2012 yılında 1,8 katrilyon dolara ulaştı. Çin'in Türkiye'nin ithalatındaki büyük önemine rağmen Türkiye aynı önemi büyük fırsatlarla dolu Çin

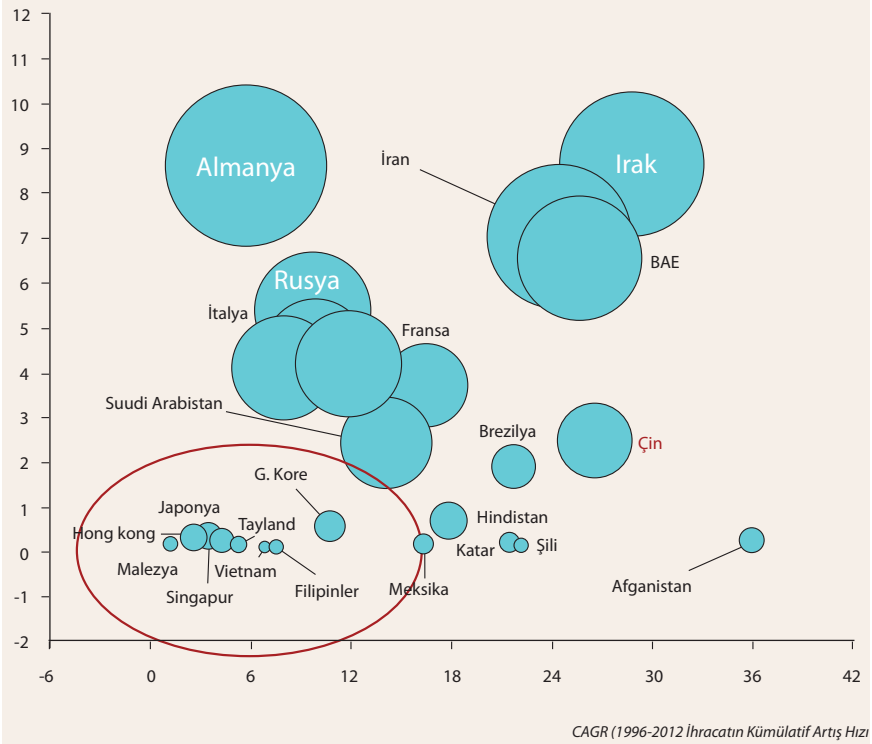

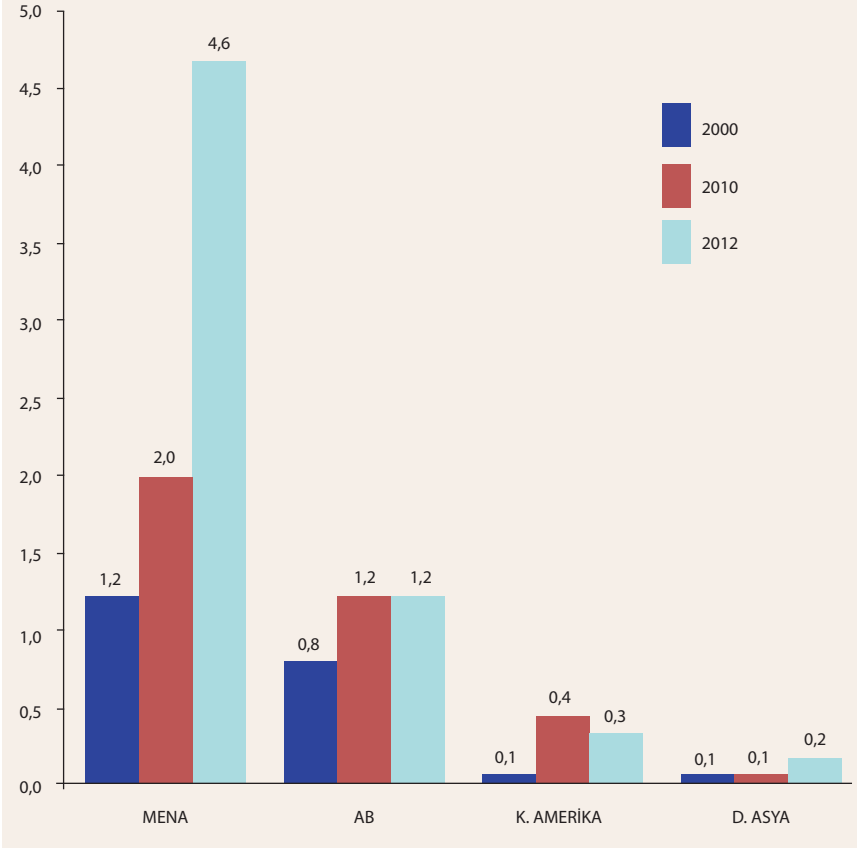
Tablo 2: Türkiye'nin Çin'e En Fazla İhraç Ettiği 10 Ürünün Birim Fiyat Karşılaştırması, 2012

Ürün Kodu (HS-6)	Ürün Adı	Türkiye'nin Çin'den İhracatı (Milyon $)	Türkiye'nin Çin'e İhracatının Birim Değeri ($/kg)	Türkiye'ninDünya İhracatının Ortalama Birim Değeri ($/kg)	Ağırlıklandırılmış Dünya Ortalama Birim Değeri ($/kg)	Türkiye'nin Sektördeki Toplam Dünya İhracatında Sıralaması
251512	Mermer ve Traverten (Blok, Kalın Dilimler Şeklinde Kesilmiş)	560	0.19	0.17	0.29	1
261000	Krom Cevherleri ve Konsantreleri	360	0.2	0.2	1.07	2
260300	Bakır Cevherleri ve Konsantreleri	268	1.21	1.27	4.97	14
251511	Mermer ve Traverten (Ham/ Kabaca Yontulmuş)	173	0.18	0.25	0.23	1
260700	Kurşun Cevherleri ve Konsantreleri	103	1.46	1.47	3.25	9
252890	Tabii Diğer Boratlar vb. Konsantreleri	83	0.34	0.31	0.35	1
261690	Diğer Kıymetli Metal Cevherli ve Konsantreleri	64	3.12	3.1	2651.29	11
260800	Çinko Cevherleri ve Konsantreleri	63	0.32	0.47	2.01	11
251520	Ekosin ve Yontulmaya/İnşaata Elverişli Diğer Kireçli Taşlar	47	0.19	0.2	0.32	1
261900	Cüruf, Moloz ve Demir/Çeliğin İmalinden Elde Edilen Diğer Döküntüler	33	0.08	0.07	0.27	5

Kaynak: *TÜİK, Comtrada, TEPAV Hesaplamaları*

Türkiye'nin Toplam İhracatının Ana Pazarlardaki Toplam İthalattan Aldığı Pay (2000-2012)

pazarında yakalayamadı. 1996-2012 döneminde Çin'in toplam ithalatı 13 katına çıkarken, Türkiye'nin Çin'in toplam ithalatından aldığı pay 1996 yılında %0,5 iken 2012 yılında itibarıyla %0,15'e geriledi. Türkiye'nin Çin'e ihracat yaptığı ürünler de diğer Asya ülkelerine sattıklarıyla benzerlik gösteriyor. Türkiye Asya pazarında yalnızca hammadde ve doğal kaynak ürünleri satabiliyor.

Türkiye'nin ihracattaki pazar payı son yıllarda Avrupa'dan Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerine kaydı. 2000 yılında Türkiye Orta Doğu'nun ithalatında yalnızca %1,2 pay alabilirken, 2012 yılında bu oran %4,6'ya yükseldi. Doğu Asya ülkeleri ise hem Türkiye'nin ihracatında çok küçük paya sahip hem de bu ülkelere olan ihracatın artış hızı oldukça düşük. Türkiye'nin Uzak Doğu ülkelerinin ithalatında önemli bir pay alamamasının nedeni aslında Türkiye'nin uzak pazarlara mal gönderememesinden kaynaklanıyor. 2011 ihracat verilerine göre, Çin ihracat sepetindeki malların ortalama ihracat menzili 6843 kilometre iken, Türkiye'nin ihracat menzili yalnızca 2846 kilometre.[4]

Türkiye son yıllardaki hızla artan ihracat hacmine rağmen hızlı yükselen pazarlarda yer elde edemedi. Özellikle Asya pazarında yalnızca niteliksiz ve ucuz doğal kaynak ürünleri ihracatıyla var olması Türkiye'yi ekonomik geleceği açısından düşündürücü. Türkiye'nin Asya pazarında hammadde ihraç etmekten öteye geçememesinin altındaki en önemli neden Türkiye'nin mevcut sanayi yapısından kaynaklanıyor. İhracat yapısı üretim yapısına bağlı dolayısıyla bu da düşük büyüme ve yüksek cari açık probleminin ancak etkin bir sanayi politikasıyla çözülebileceğine işaret ediyor.

Dipnotlar:

1) *Petrol hariç dış ticaret dengesi toplam ihracat ve ithalattan Harmonized System (HS-2) 27 çıkarılarak hesaplanmıştır, 2012.*

2) *TUİK 2013 dış ticaret verilerini açıklamasına rağmen Comtrade Çin için henüz 2013 ihracat rakamlarını açıklamadığından, dünya ihracatı karşılaştırmalarında 2012 verisi kullanılmıştır.*

3) *Makine sektörünün payı Harmonized System (HS-2) 84 ve 85 alınarak hesaplanmıştır*

4) *http://www.radikal.com.tr/yazarlar/guven_sak/turkiyenin_ufku_neden_bu_kadar_dardir-1147936*